

3. PŘEDNÁŠKA

Slovo / lexém

Motto:

„Tak řekni, co myslíš,“ pokračoval zajíc Březňák.

„To taky dělám,“ vyhrkla Alenka, „totiž myslím, co říkám – to je přece stejné.“

(L. Carroll: Alice's Adventures in Wonderland, 1940. Alenka v kraji divů, překlad A. a H. Skoumalovi. Albatros, Praha 1988, s. 43)

Základní pojmy a termíny

- slovo – **lexém**
- definice slova
- denotativní / referenční funkce
- denotace / reference
- pojem

Co je slovo?

Znaky:

minimální distinktivní sémantika

přemístitelnost a substituovatelnost

určitá fonetická ztvárněnost

ustálená nepřerušitelná forma

izolovanost v textu

nositel přízvuku

Definice slova

PMČ, 2001

s. 67: **slovo** = *ustálená jednotka jazyka, tvořená řadou fonémů, ve větě přemístitelná, nese lexikální a/nebo gramatický (příp. pragmatický) význam*

s. 69: **lexém** = *abstraktní jednotka lexikálního systému nadřazená všem svým konkrétním manifestacím v řečových řetězcích, tj. zahrnující u ohebných slov všechny gramatické tvary*

ČL, 1985, s. 33

slovo = *základní a primární jednotka lexikální roviny jazyka, buď jednočlenný lexém monosémický (jednočlenná lexie) nebo polysémický (polysémické slovo). Znakem (symetrickým) je lexie (slovo, lexém, frazém monosémický). Tato jednotka je dána invariantním vztahem specifické zvukové, popř. grafické formy a specifického významu, plní specifické gramatické funkce, ve spojení s jinými takovými jednotkami vytváří jednotky vyšších rovin a svými paradigmatickými vztahy, formálními i významovými, se podílí na existenci dílčích systémů v lexikální zásobě. Rozeznáváme slovo potenciální v systému (lexém) a aktuální v řeči a textu (alolex).*

Literatura k 3. přednášce

Základní

Čeština – řeč a jazyk, s. 75–76.

Příruční mluvnice češtiny, s. 65–67.

Doporučená

Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví, s. 65–68.